WŁADYSŁAW GRAF

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE

NA ZIEMI OSTRZESZOWSKIEJ

3

WŁADYSŁAW GRAF

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE

NA ZIEMI OSTRZESZOWSKIEJ

3

Projekt okładki
i strony tytułowej :
Władysław Graf

Wydawca : Muzeum Regionalne im.Władysława Celusa w Ostrzeszowie

S P I S T R E Ś C I :

	str.
Wstęp	5
- Fotografie	6
- okres międzywojenny	8
- 10 - lecie	10
- 30 - lecie	19
- 50 --lecie	20
- 60 - lecie	24
- 65 - lecie	25
- 70 - lecie	26
- powstańcy o sobie	31
- pieśni powstańcze	47
- zakończenie części 1-ciej	51
- źródła i materiały	52

W S T Ę P D O C Z Ę Ś C I 3

W zeszycie ostrzeszowskim nr 108 - w jego treści w części 3-ciej, - dalszy ciąg historii powstania wielkopolskiego na ziemi ostrzeszowskiej.

Jest to skrócony zapis o udziale społeczeństwa polskiego w walce o odzyskanie niepodległości po ponad stuletniej niewoli.

Autor

Ze zbiorów Stanisława Kempy z Ostrzeszowa.

K E M P A JAN

ur.24 maja 1898 roku w Bledzianowie.

Ochotnik - powstaniec wielkopolski,pod dowództwem por.Stanisława Thiela /później pułkownika/.

W styczniu 1919 roku w wieku 21 lat brał udział w bitwach powstańczych w Wyszanowie,Teklinowie,Mirkowie i Podzamczu.

Zginął śmiercią tragiczną w sierpniu 1925 r. w wieku 27 lat.Spoczywa na cmentarzu w Warszawie.

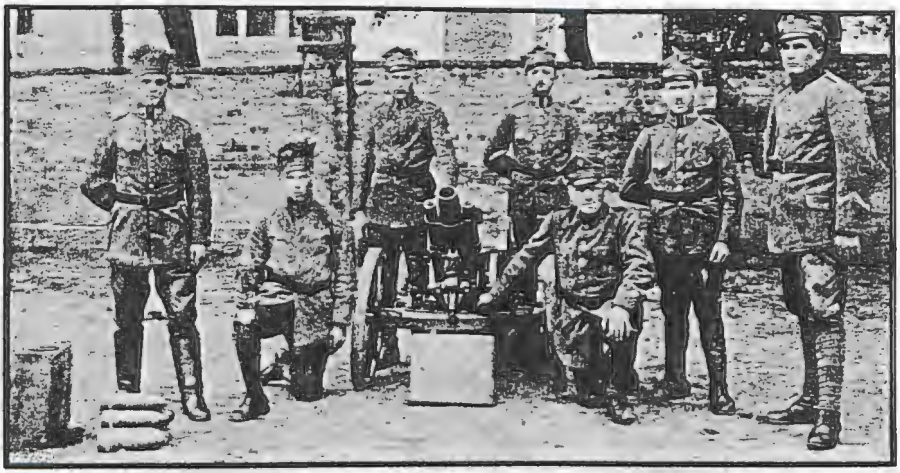

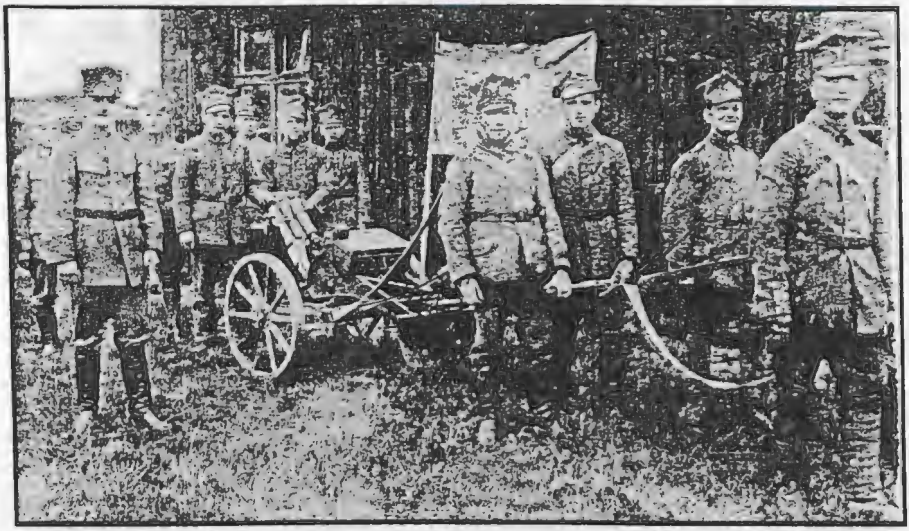

Ze zbiorów Stanisława Kempy z Ostrzeszowa - syna Jana Kempy.

Zdjęcie górne : Działon moździerzowy z Bledzianowa w lutym 1 19 r.
Zdjęcie dolne : Obsługa bledzianowska działa krótkolufowego wyrzucającego miny, zwanego moździerzem.
W tle na zdjęciu - sztender powstańczy.

Z okresu międzywojennego pozostały skromne ślady obchodów rocznicowych powstania wielkopolskiego 1918/19 na ziemi ostrzeszowskiej.Wiadomo,że członkowie Towarzystwa Powstańców i Wojaków Koła w Ostrzeszowie,każdego roku czcili pamięć o powstaniu oraz Ich udział,podczas organizowanych spotkań,przeważnie poprzedzanych uczestniczeniem na Mszy św. w kościele farnym.Akcentowali również swoje istnienie biorąc udział w okolicznościowych wydarzeniach.

Takim dowodem może być fotografia ze zbiorów Muzeum Regionalnego im.Władysława Golusa w Ostrzeszowie,przedstawiająca rozmowę powstańca wielkopolskiego - dowódcy frontu ostrzeszowsko-kępińskiego płk.Stanisława Thiele /w mundurze pierwszy z lewej/ z dowódcami pułków piechoty z Ostrowa Wlkp i Pleszewa,na terenie Regionalnej Wystawy Przemysłowo-Handlowej Powiatu Kępińskiego w Ostrzeszowie w sierpniu 1934 roku.

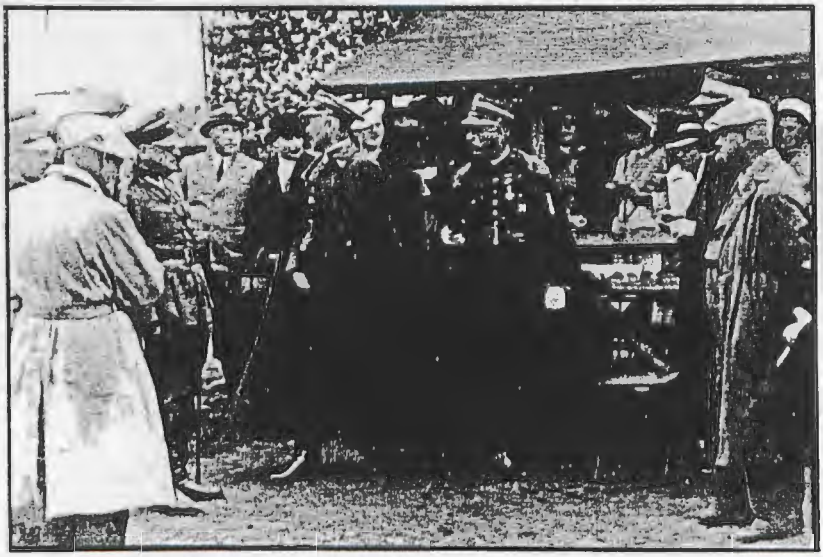

Towarzystwo Powstańców i Wojaków Koła w Ostrzeszowie na Rynku miejskim,uroczyście przekazało armii Polskiej karabin maszynowy zakupiony z własnych funduszy,któremu nadano nazwę "Thiel",od nazwiska dowódcy odcinka frontu ostrzeszowsko-kępińskiego w Powstaniu Wielkopolskim. Karabin został przekazany jednostce wojskowej - 60 pp w Ostrowie Wlkp.

Dekorację do uroczystości wykonała fabryka mebli Józefa Celińskiego w Ostrzeszowie.

DZIESIĘCIOLECIE

Dnia 11 listopada 1928 roku społeczeństwo Ostrzeszowa i okolicy uroczyście obchodziło dziesiątą rocznicę zwycięskiego powstania wielkopolskiego, przy zaangażowaniu władz świeckich, duchowieństwa oraz wszystkich organizacji i stowarzyszeń działających na terenie powiatu ostrzeszowskiego. Poniżej podam część publikacji, którą zamieszczono w prasie lokalnej - "Gazecie Ostrzeszowskiej". Informacje dotyczące obchodów 10-cio lecia, o wielkim wyznaczniku patriotyzmu były anonsowane w numerach gazety przed i po dacie 11 listopada 1928 roku.

Podając reprinty ogłoszeń prasowych, zbędny jest opis przebiegu uroczystości, który byłby powtórzeniem programu jubileuszowego.

Nadzwyczajne wydanie.

Z okazji 10-cio lecia wskrzeszenia Państwa Polskiego.

Gazeta Ostrzeszowska.

Ze zbiorów Władysława Grafa.

Reprodukcja tytułu nadzwyczajnego wydania Gazety Ostrzeszowskiej w 10-cio lecie powstania wielkopolskiego na ostrzeszowskiej ziemi.

"Gazeta Ostrzeszowska" z dnia 7 listopada 1928 roku nr 89 podała :

PROGRAM

Uroczystości 10-cio lecia wskrzeszenia Państwa Polskiego, która się odbędzie w Ostrzeszowie dnia 11. listopada 1928r.

sobota, 10. bm.

godz. 18-ta Capstrzyk (hufiec gimnazjalny i semin.) Wymarsz z internatu Semin.przed Starostwo, tam odśpiewanie „Roty" i powrót do internatu,

niedziela, 11. bm.

godz 7-ma Hejnał z wieży ratuszowej

„ 9^{30} Zbiórka wszystkich Towarzystw i Stowarzyszeń ostrzeszowskich na Borku.

„ 10^{10} Pochód do Kościoła farnego na uroczyste nabożeństwo.

„ 10^{30} Uroczyste nabożeństwo i kazanie.

„ 12 Pochód Towarzystw na groby poległych Bohaterów, złożenie tam wieńce, modlitwa za dusze Poległych, wspólny śpiew „Roty".

„ 12^{30} Defilada wszystkich Towarzystw względnie Stowarzyszeń przed Panem Starostą i innymi Przedstawicielami władz i PP. Prezesami Towarzystw.

„ 20-ta Uroczysta akademja na sali p. Hendrykowskiego.

Kolejność Towarzystw podczas pochodu i defilady ustalono na posiedzeniu PP. Prezesów względnie Przedstawicieli poszczególnych Towarzystw dnia 31. października 1928 jak następuje:

a) Szkoły i Towarzystwa Oświatowe

1) Szkoła Powszechna, 2) Seminarjum, 3) Gimnazjum, 4) Towarzystwo Czytelni Ludowych, 5) Towarzystwo Samopomocy Naukowej, 6) Towarzystwo Polskiego Czerwonego Krzyża, 7) Towarzystwo Pań Św. Wincentego à Paulo 8) Związek Obrony Kresów Zachodnich.

b) Towarzystwa Społeczne i Zawodowe.

9) Towarzystwo Młodych Polek, 10) Towarzystwo Kobiet Pracujących „Jedność", 11) Towarzystwo Śpiewu „Moniuszko", 12) Towarzystwo Śpiewu „Dzwon", 13) Towarzystwo Miłośników Muzyki, 14) Kółko Rolnicze 15) Towarzystwo Robotników, 16) Towarzystwo Kupców Samodzielnych 17) Towarzystwa Kolejarzy, 18) Towarzystwo Pocztowców, 19) Towa-

rzystwo Rzemieślników 20) Towarzystwo Restauratorów.

c) Towarzystwa Wojskowo-Wychowawcze. 21) Kompanja honorowa (hufiec gimnazjalny i seminarjalny pod bronią) 22) Kurkowe Bractwo Strzeleckie, 23) Towarzystwo Gimn. „Sokół", 24) Towarzystwo Inwalidów Wojennych, 25) Towarzystwo Powstańców i Wojaków 26) Związek Strzelecki. 27) Przygotowanie Wojskowe, 28) Straż Pożarna, 29) Towarzystwo Cyklistów.

Komendę nad Towarzystwami podczas pochodu i defilady w tym dniu obejmuje p. Prusinkiewicz, do którego zarządzeń w tym kierunku uprzejmie proszę się zastosować. Dalej proszę uprzejmie Szanownych PP. Obywateli by w dniu tym wywiesili na domach swoich chorągwie o barwach państwowych a okna wychodzące na ulicę udekorowali nalepkami, mającemi zastąpić iluminację tychże. Nalepki można wykupić w Kasie Miejskiej po 50 gr. sztuka, począwszy od środy 7. bm. W dniu uroczystym odbędzie się kwesta uliczna. Cały dochód z tejże jak i z sprzedaży nalepek przeznacza się na cele zwalczania choroby raka. Na tak szlachetny cel uprasza się Szanowne Obywatelstwo o hojne dary. Wynik zbiórki poda się do wiadomości publicznej. W końcu pozwolę sobie zaapelować do Szanownego Obywatelstwa by rocznicę tak ważną wszyscy bez wyjątku święcili zgodnie i jaknajuroczyściej.

Za Komitet Miejscowy Obchodu
10-cio lecia wskrzeszenia Państwa Polsk.
Przewodniczący (—) Seydak, burmistrz.

Informacje dot. utrzymenie porządku w kosciele katolickim podał w presie miejscowej ks. Radca Michał Perliński proboszcz ostrzeszowski.

Szanownych Parafjan przybywających do kościoła parafjalnego na sumę, dnia 11 bm. upraszam nie zajmować miejsca w presbyterjum gdyż takowe w dniu tym zarezerwowane jest dla przedstawicieli władz. Porządek w kościele utrzymywać będzie Straż Pożarna, do zarządzeń której proszę się bezwzględnie zastosować.

Ks. Radca Perliński, proboszcz.

Ks.Radca duchowny Michał Perliński
proboszcz ostrzeszowski.

Do porządku w kościele upraszam o wyznaczenie umundurowanych członków Straży Pożarnej, do porządku na cmentarzu członków Tow. gimn. Sokół

P. P. Publiczność upraszam do zarządzeń wyżej wymienionych porządkowych się zastosować.

Po przejściu III. grupy towarzystwa się nie rozwiązują lecz robią w tył zwrot i powracają na rynek ustawiając się w ten sposób że zamykają czworobok.

Pan Starosta zarządza 3 minutową chwilę milczenia poczem wniesie okrzyk na cześć Rzeczypospolitej.

Prezesowie towarzystw odprowadzą towarzystwa z rynku w szyku zwartem.

Witold Prusinkiewicz.

Porządek pochodu podczas uroczystości 10-lecia niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 11. listopada 1928r. w Ostrzeszowie.

godz. 9[30] Zbiórka towarzystw i organizacji na Borku.

Porządek:

I Grupa
1) Orkiestra (staje przed domem p. Hendrykowskiego).
2) Szkoła powszechna.
3) Seminarjum.
4) Gimnazjum.
5) Komitet oświat. T. C. L.
6) T. Samopomocy Naukowej.
7) Polski Czerwony Krzyż.
8) T. Św. Wincentego à Paulo.
9) Z. O. K. Z.
10) Młode Polki.

II. Grupa
11) T. Kobiet pracujących.
12) T. Śpiewu „Moniuszko".
13) T. Śpiewu „Dzwon".
14) T. Miłośników Muzyki.
15) Kółko Rolnicze.
16) Tow. Robotników.
17) Tow. Kupców Samodzielnych.
18) Tow. Kolejarzy.
19) Tow. Pocztowców.
20) Tow. Rzemieślników.
21) Tow. Restauratorów.

III. Grupa
1) Kompanja P. W. pod karabinami.
2) Bractwo Kurkowe.
3) Tow. Gimn. „Sokół".
4) Tow. Inwalidów Wojennych.
5) Tow. Powstańców i Wojaków.
6) Zw. Strzelecki.
7) Kompanje P. W. i W. F. bez karabinów.
8) Straż Pożarna.
9) Tow. Cyklistów na rowerach.

W tym samym dniu 7 listopada 1928 roku, dyrekcja Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Ewangelickiego w Ostrzeszowie podała anons prasowy : "Dnia 11 listopada br. o godz. 11-tej odbędzie się uroczyste nabożeństwo w tutejszym kościele ewangelickim z okazji 10-lecia Niepodległości Polski. Nabożeństwo odprawi ks. prof. Tyc."

Jak już wspomniano, uroczystość 10-lecia uzyskania Niepodległości odbywały się we wszystkich miejscowościach powiatu ostrzeszowskiego. Dla przykładu - informacja prasowa dotycząca obchodów w Kobylej Górze :

— **Kobylagóra.** Kresowe miasteczko nasze czyni staranne przygotowanie na uroczysty obchód 10-cio lecia Niepodległości naszej Ojczyzny. Jeżeli gdzie, to u nas na kresach powinien być obchód żywą manifestacją wielkomocarstwowego stanowiska Ojczyzny. Komitet opracował szczegółowy program, na który składa się solenne nabożeństwo o godzinie 10 min. 30, zaś o godzinie 15-tej zbiórka na boisku, pochód, defilada i salwa honorowa. Najważniejszą częścią uroczystości będzie przemówienie, na które uproszono wybitnego mówcę w osobie p. Inspektora szkolnego Hęćki z Ostrzeszowa. O godzinie 17-tej odbędzie się w sali p. Noculaka przedstawienie, deklamacje, śpiewy, i zabawa z urozmaiceniami. Łącznie z przemówieniem odbędzie się uroczyste otwarcie biblioteki, która ma stać się żywym pomnikiem 10-cio lecia Niepodległości Ojczyzny.

Zaprasza się wszystkie towarzystwa i organizacje miejscowe i okolicy, szkoły i młodzież pozaszkolną oraz obywatelstwo całego obwodu wójtoskiego Kobylagóra. Miejscowe społeczeństwo uprasza się o wywieszenie chorągwi o barwach narodowych, oraz o udekorowanie okien nalepkami, mającemi zastąpić iluminacje. Dochód ze sprzedaży nalepek przeznacza się na cele lecznicy ku zwalczaniu raka w Poznaniu.

„Niech każdy obywatel kresowego obwodu uważa za swój obowiązek narodowy uczestniczyć w uroczystości 10-lecia wskrzeszenia Państwa Polskiego, który to dzień zgodnie i harmonijnie obchodzić będzie nasze miasteczko kresowe.

Za Komitet:

Rosiński jako przewodniczący. Szwarc Wójt obwodu kobylagórskiego.

Dnia 11 listopada 1928 roku "Gazeta Ostrzeszowska" w wydaniu nadzwyczajnym nr 90 drukowała :

godz. 10^{10}. Wymarsz do kościoła według powyższego porządku. Odstępy między poszczególnemi towarzystwami 5 kroków między grupą I i II 18 kroków.
Pochód przejdzie ulicą Zieloną, Zamkową, Kaliską stronę Rynku do kościoła farnego. Przy dojściu czoła pochodu do bramy kościelnej, orkiestra zejdzie na lewą stronę, po prawej stronie zatrzymują się towarzystwa i robią w lewo zwrot, oczekują przyjścia delegacji sztandarowych które wchodzą do kościoła i ustawiają się po prawej i lewej stronie ołtarza. Po przejściu wszystkich sztandarów wchodzą towarzystwa do kościoła.

godz. 10^{30}. Uroczysta Msza św.
Wymarsz z kościoła odbędzie się w odwrotnym porządku, przyczem towarzystwa ustawiają się na rynku i czekają na wyjście delegacji sztandarowych. Podczas przemarszu delegacji sztandarowych orkiestra gra hymn, Towarzystwa stoją na baczność. Wszyscy nieumundurowani mężczyźni zdejmują kapelusze.

godz. 12 Pochód na cmentarz
Porządek jak przy przymarszu
Między orkiestrą a towarzystwami idzie delegacja z wieńcem, którą stawia tow. Powstańców i Wojaków oraz za niemi przedstawiciele władz i urzędów.
Pochód idzie ulicami Okrężną i Krakowską, na cmentarz.
Towarzystwa ustawią się przed pomnikiem poległych bohaterów.
Po uroczystości na cmentarzu zbierają się towarzystwa w wyżej podanym porządku przed cmentarzem i idą pochodem na rynek do

Defilady.

Odbierający w imieniu władz p. Starosta po lewej stronie 3 kroki wstecz ustawiają się wszyscy przedstawiciele urzędów i władz oraz prezesowie towarzystw I. i II grupa przechodzi do końca rynku poczem skręca w prawo i szkoły oraz organizacje grupy I. obchodzą ratusz i stają po lewej stronie ratusza grupa II. po prawej stronie ratusza.

godz. $12^1/_2$ Orkiestra cofa się do ulicy Krakowskiej, gdzie oczekuje III. grupa, poczem idzie defiladą na rynek.

"Gazeta Ostrzeszowska zamieściła wiersz autorstwa p. Witolda Prusinkiewicza - powstańca wielkopolskiego napisanego na 10-lecie powstania wielkopolskiego.

Rok 42. | Ostrzeszów, niedziela dnia 11-go listopada 1928 r. | Nr. 90.

1918 1928

Myśmy wierzyli

Myśmy wierzyli w Twoje Zmartwychwstanie,
Choć nas przeogromy przygniatały wraże,
Myśmy wierzyli, — że cud ten się stanie,
Chociaż nas zewsząd otaczały straże.
Myśmy wierzyli, — choć w więzieniach Moskwy
W tajgach Syhiru, i nie zwątpił — żaden,
Choć w długich latach niewoli i hańby,
Duszę nam truto niewolnictwa jadem. —
Myśmy wierzyli. — choć niejeden słaby,
Srogiej się twarzy uląknąwszy kata,
U stóp się czołgał, a za miskę strawy
Poszedł zaprzedać rodzonego brata.
Myśmy wierzyli . . . choć nas całe piekło
Wojny światowej rozbiło wśród wrogów . .
Brata na brata, druha na druha
W boju i walce na siebie zawiekło . .
Lecz, myśmy wierzyli, — wśród grobów Verdunu
W kawernach Tyrolu, na Karpackim śniegu,
W krwawym okopie, czy w staków biegu . . .
Myśmy wierzyli, choć w tej poniewierce
Obcy nam mundur Polskie zakrył serce.
Boskiej w śmiertelnym ognia huraganie
Słyszeli echo „Polska Zmartwychwstanie".
Myśmy wierzyli . . . za kratą Szlijetu,
W odrutowanych barakach Szczypiorny,
Że nas z tych piekieł kiedyś oswobodzi
Ten Duch Polaków, silny — choć upiorny
Myśmy wierzyli . . . i krwawe ofiary
Nieśli na wszystkich frontów ołtarzach
I nam nie wzięły naszej silnej wiary
Stosy ciał polskich na wojny cmentarzach.
Myśmy wierzyli, że z tych walk odmętów,
Powstaniesz wolna bez kajdan i pętów. . . .
I nastał dzień radości: Nasza wiara święta
Wskrzesiła nam Ciebie, Polskę odrodzoną
Bo z krwi i łez naszych byłaś. Ty, poczęta
A bólem wieków byłaś okupioną.

— — — — — — — — — — — —

Dziś lat już dziesięć odtąd upłynęło
Gdy Naród sobie, stworzył swoje dzieło . .

— — — — — — — — — — — —

I minął szał radości, zabliźniły się rany,
Poszły w niepamięć wszystkie te ofiary,
Naród znów wrócił do swych dawnych grzechów,
Gubi się w kłótni, w bezmyślności szarej.
Więc też nam dzisiaj znów potrzeba wiary,
Wiary i woli, że to zło przeminie,
Że ustaną kłótnie i zamilkną waśnie,
Że nasza Polska nigdy już nie zginie
I nasza gwiazda Wolności nie zgaśnie.

Witold P.

Ze zbiorów Władysława Grafa.

Podczas obchodów 10-lecia niepodległości Polski - seminarzyści ostrzeszowscy urządzili akademię dla uzyskania pewnych dochodów z przeznaczeniem na cele edukacyjne dla swoich kolegów.

Młodzież Państw. Sem. Naucz. w Ostrzeszowie urządza z okazji dziesięciolecia Niepodległości Polski

Uroczystą Akademję,

która się odbędzie w sobotę, dnia 10. listopada o godz. 20-tej w sali p. Hendrykowskiego w Ostrzeszowie.

O liczny udział uprasza jaknajuprzejmiej

Młodzież seminarjalna.

Wstęp: I miejsce 1,50 zł, II miejsce 1,— zł, stojące 50 gr, uczniowie i uczennice 25 gr.

Czysty zysk przeznacza się na fundusz wycieczkowy celem zwiedzenia Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu.

TRZYDZIESTOLECIE

Z obchodów trzydziestolecia Związku Powstańców Wielkopolskich Koła w Ostrzeszowie - zachował się do dziś tylko jeden dokument, świadczący o ingerencji programu tej rocznicy przez Miejsko-Gminny Komitet P.Z.P.R. w Ostrzeszowie, o czym świadczy kopia-ksero z oryginału pisma w treści :

Związek
Powstańców Wielkopolskich 1918/19
Koło Ostrzeszów

L. dz. 12/49

Ostrzeszów, dnia 31 stycznia 1949r.-

Do
Miejsko-Gminnego Komitetu P.Z.P.R.

w/ Ostrzeszowie.-

Z racji 30-tej rocznicy powstania wielkopolskiego zwołany został w dniu 27 grudnia 1948r. do Zarządu Głównego w Poznaniu aktyw powstańczy m.i. także z Ostrzeszowa w osobach towarzyszy broni Adamskiego Stanisława, Gruszki Macha, Jurkiewicza Franciszka, Narękiewicza Stefana i Wieczorka Walentego.

Na zarządzenie Zarządu Głównego w Poznaniu z dnia 10. I.1949 nr.23 z pośród wyżej wymienionych towarzyszy koło tut. miało za zadanie wybrania aktywu partyjnego w składzie trzech towarzyszy, których zadanie będzie m.i. wychowanie towarzyszy koła w duchu ideologicznym.

Na zebraniu w dniu 29 stycznia 1949 przez głosowanie tajne wybrano do trójki partyjnej towarzyszy: Gruszkę Macha, Jurkiewicza Franciszka i Wieczorka Walentego.

Wybór ten wymaga akcepty P.Z.P.R. Prosimy o zaakceptowanie tego wyboru, a ze względu na zakreślony termin przez Zarząd Główny, upraszamy się o załatwienie tej sprawy w terminie do dnia 5 lutego 1949r.

Za wolność i Demokrację

Prezes
(Sobczak)

Sekretarz
(Szkopek)

Związek Powstańców Wielkopolskich 1918/19
w Poznaniu
KOŁO OSTRZESZÓW

PIĘĆDZIESIĘCIOLECIE

Po drugiej wojnie światowej w latach 1945 - 1967, tj. przez 22 lata, władze polityczne, administracyjne, oświatowe oraz społeczeństwo, nie obchodzili rocznic powstania wielkopolskiego. Istnieje domniemanie, że to z powodu sytuacji politycznej, by nie osłabiać stosunków i współpracy z byłą Niemiecką Republiką Demokratyczną /NRD/, z którą Polska sąsiadowała wzdłuż całej granicy zachodniej. Dopiero po długim czasie w 1968 roku powrócono do międzywojennej tradycji uczczenia Powtania Wielkopolskiego, poprzez zorganizowanie 50-tej rocznicy.

Organizacją rocznicy zajął się wówczas Miejski Komitet Frontu Jedności Narodu /FJN/ pod przewodnictwem Stanisława Smolińskiego, który współdziałał z Wojewódzkim Komitetem FJN w Poznaniu, którego przewodniczącym był Edmund Rejek. Dla uściślenia działalności FJN podam, że był to ogólnopolski ruch społeczno polityczny, ukierunkowany przez PZPR. Program dwudniowych obchodów w/g rozesłanych zaproszeń przedstawiał się następująco :

POWIATOWY KOMITET OBCHODU 50 ROCZNICY
POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO
w Ostrzeszowie

zaprasza Obywatela wraz z rodziną na

UROCZYSTĄ AKADEMIĘ

poświęconą 50 rocznicy Powstania Wielkopolskiego

Akademia odbędzie się w sali Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Ostrzeszowie dnia 7 stycznia 1969 roku (wtorek) o godz. 17,30

Przewodniczący Komitetu

Stanisław Pasiak
I Sekretarz KP PZPR

Porządek uroczystości:

6 styczeń 1969 rok, godz. 17,00

capstrzyk ulicami miasta i złożenie wieńców przez młodzież oraz delegacje zakładów pracy pod pomnikiem Powstańców Wielkopolskich.

7 styczeń 1969 rok, godz. 17,30

AKADEMIA POWIATOWA

1) referat okolicznościowy
2) odznaczenia powstańców wielkopolskich
3) nadanie imienia Zasadniczej Szkole Zawodowej
4) wręczenie sztandaru młodzieży Zasadniczej Szkoły Zawodowej
5) część artystyczna

Dnia 7 stycznia 1969 roku w sali Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Ostrzeszowie przy ul.im. gen.Władysława Sikorskiego,podczas uroczystej akademii szkole nadano im. patrona szkoły : "Powstańców Wielkopolskich".

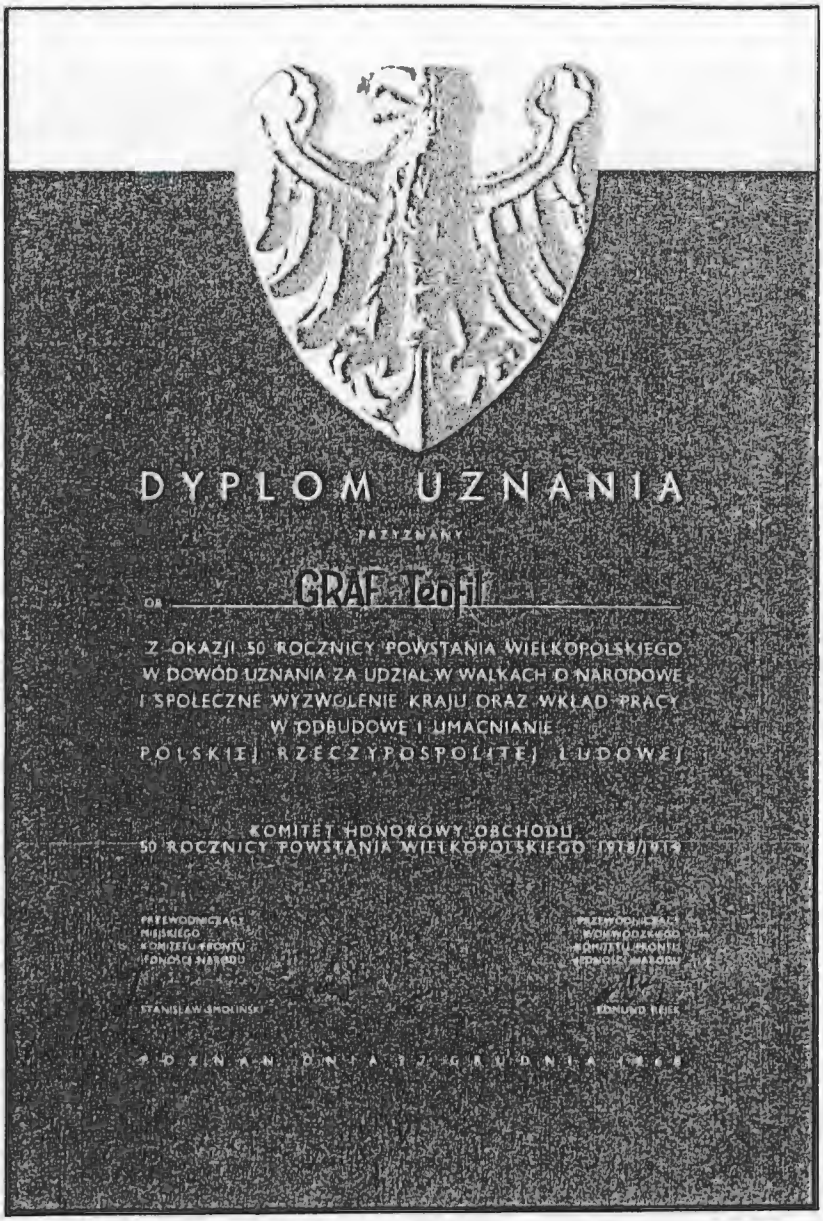

DYPLOM UZNANIA

PRZYZNANY

DR GRAF Teofil

Z OKAZJI 50 ROCZNICY POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO
W DOWÓD UZNANIA ZA UDZIAŁ W WALKACH O NARODOWE
I SPOŁECZNE WYZWOLENIE KRAJU ORAZ WKŁAD PRACY
W ODBUDOWĘ I UMACNIANIE
POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

KOMITET HONOROWY OBCHODU
50 ROCZNICY POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO 1918/1919

PRZEWODNICZĄCY
MIEJSKIEGO
KOMITETU FRONTU
JEDNOŚCI NARODU

STANISŁAW SMOLIŃSKI

PRZEWODNICZĄCY
WOJEWÓDZKIEGO
KOMITETU FRONTU
JEDNOŚCI NARODU

EDMUND REISS

POZNAŃ DNIA 17 GRUDNIA 1968

Każdy z żyjących powstańców wielkopolskich podczas uroczystej akademii dnia 7 stycznia 1969 roku otrzymał "DYPLOM UZNANIA".

Dnia 9 grudnia 1968 roku, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Ostrzeszowie Wydział Oświaty i Kultury, przesłał do kierowników i dyrekcji szkół w powiecie, opracowany przez mgr Stempinia z Grabowa n/Prosną referat, z poleceniem wykorzystania jego treści na spotkaniach i akademiach z młodzieżą szkolną. 14-stronicowy referat składał się w treści :

1. wstęp,
2. Sytuacja międzynarodowa w 1918 roku i warunki powstania,
3. Zarys powstania w powiecie ostrzeszowskim 1918-1919.

Poniżej treść pisma przewodniego, przepisane z oryginału będącego w moim posiadaniu :

Prezydium
Powiatowej Rady Narodowej
w Ostrzeszowie
Wydział Oświaty i Kultury

Ostrzeszów, dnia 9 grudnia 196[illegible]

Kierownictwa i dyrekcje szkół
w powiecie

Wydział Oświaty i Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Ostrzeszowie przesyła referat opracowany przez mgr Stempinia z Grabowa na temat Powstania Wielkopolskiego, który należy wykorzystać w dniu 19 grudnia br na spotkaniach i akademiach z młodzieżą szkolną i starszym społeczeństwem. Referat ten jest materiałem pomocniczym dla nauczycieli opracowujących pogadanki. Wydział Oświaty i Kultury czyni odpowiedzialnymi osobiście kierowników i dyrektorów szkół za jaknajliczniejszą uroczystą zorganizowanie wyżej wymienionego święta.

Otrzymują :
Szkoły Podstawowe
Liceum
Zasadnicza Szkoła Zawodowa
Szkoła Przysp. Rolniczego

Inspektor Szkolny
/-/
/Józef Bieniek/

SZESCDZIESIECIOLECIE

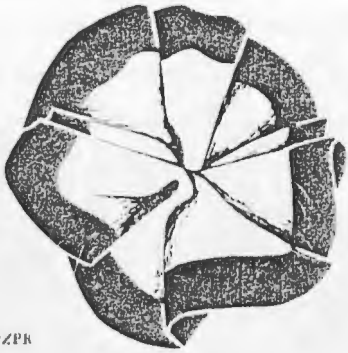

I SEKRETARZ KW PZPR

DYPLOM UZNANIA

PRZYZNANY

OBYWATELOWI(CE) *Teofilowi Graf*

Z OKAZJI 60 ROCZNICY ZWYCIĘSKIEGO POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO 1918 1919 W DOWÓD UZNANIA ZA UDZIAŁ W WALKACH O NARODOWE I SPOŁECZNE WYZWOLENIE NASZEJ OJCZYZNY ORAZ WKŁAD PRACY W ROZWÓJ POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

PREZES
ZARZĄDU WOJEWÓDZKIEGO
ZWIĄZKU BOJOWNIKÓW
O WOLNOŚĆ I DEMOKRACJĘ

płk Edward Pastuszka

ZWIĄZEK BOJOWNIKÓW O WOLNOŚĆ I DEMOKRACJĘ
ZARZĄD WOJEWÓDZKI
KALISZU

PRZEWODNICZĄCY
WOJEWÓDZKIEGO KOMITETU
FRONTU JEDNOŚCI NARODU

Edward Grabiński

KALISZ GRUDZIEN 1978 r.

W 60 rocznicę Powstania Wielkopolskiego - powstańcy zamieszkujący w województwie kaliskim, otrzymali dyplomy uznania podpisane przez : - prezesa Zarz.Woj.ZBoWiD płk.Edwarda Pastuszka /później generała/,

- przew.Woj.Kom.FJN Edwarda Gralińskiego.

SZESCDZIESIECIODWULECIE

OBYWATEL

Teofil Graf

Z OKAZJI 62 ROCZNICY POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO W IMIENIU EGZEKUTYWY KOMITETU WOJEWODZKIEGO POLSKIEJ ZJEDNOCZONEJ PARTII ROBOTNICZEJ I MOIM WŁASNYM SKŁADAM WAM NAJLEPSZE POZDROWIENIA I ZYCZENIA ORAZ ŁĄCZĘ WYRAZY NAJWYŻSZEGO UZNANIA I SZACUNKU

WASZ UDZIAŁ W TYM BARDZO DONIOSŁYM W HISTORII KRAJU ZRYWIE PATRIOTYCZNYM ZDECYDOWAŁ O TYM ŻE ZIEMIA WIELKOPOLSKA PO DŁUGICH LATACH ZABOROW ZNALAZŁA SIĘ W GRANICACH ODRODZONEGO PAŃSTWA POLSKIEGO TYM SAMYM ZAPOCZĄTKOWAŁOŚCIE PROCES SCALANIA ZIEM POLSKICH PO ODRĘ I NYSĘ ŁUŻYCKĄ A KTÓRY OSTATECZNIE ZAKOŃCZYŁ SIĘ W 1945 R PO ZWYCIĘSTWIE NAD HITLEROWSKIMI NIEMCAMI

WASZ OSOBISTY WKŁAD I DOKONANIA NIGDY NIE ZOSTANĄ ZAPOMNIANE ZOSTAŁY NA TRWAŁE ZAPISANE NA KARTACH BOGATEJ HISTORII NARODU POLSKIEGO I W PAMIĘCI POKOLEŃ POLAKÓW

WYRAŻAMY PRZEKONANIE ŻE WASZE ODDANIE SPRAWIE OJCZYZNY UZNANIE JEJ DOBRA ZA WARTOŚĆ NAJWYŻSZĄ BĘDZIE ZAWSZE PRZYKŁADEM DLA SPOŁECZEŃSTWA ZIEMI KALISKIEJ I DROGOWSKAZEM DLA PRZEZWYCIĘŻENIA TRUDNOŚCI DNIA DZISIEJSZEGO

ŻYCZYMY WAM WSZELKIEJ POMYŚLNOŚCI I TEGO BY DOBRE ZDROWIE POZWALAŁO WAM UCZESTNICZYĆ W PRACACH WASZEJ ORGANIZACJI I ŻYCIU SPOŁECZNO POLITYCZNYM

BOGDAN GAWROŃSKI

KALISZ GRUDZIEŃ 1980 R

W 62 rocznicę Powstanie Wielkopolskiego - I Sekretarz KW PZPR w Kaliszu Bogdan Gewroński, przesłał powstańcom list uznanie oraz szacunku.

SIEDEMDZIESIĘCIOLECIE

W 70 rocznicę Powstania wielkopolskiego na Ziemi Ostrzeszowskiej,w 1989 roku zorganizowano uroczystości przez :

- Zarząd Koła ZBoWiD w Ostrzeszowie,
- Komendę Hufca ZHP im.Szarych Szeregów w Ostrzeszowie,
- Zespół Szkół Zawodowych Nr 1 im.Powstańców Wielkopolskich w Ostrzeszowie.

"Nikt im iść nie kazał - poszli
bo tak chcieli,
bo takie dziedzictwo wziął
po dziadach wnuk.
Nikt nie pytał o nic,
a wszyscy wiedzieli
za co idą walczyć,komu płacić.
że idą spłacić swej
Ojczyźnie dług."

zaproszenie

70 ROCZNICA
POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO
NA ZIEMI OSTRZESZOWSKIEJ

ZLOT HARCERSKI
KALISKIEJ CHORĄGWI ZHP
W OSTRZESZOWIE

ORGANIZATORZY

- Komenda Hufca ZHP im.Szarych Szeregów
- Zarząd Koła ZBoWiD
- Zespół Szkół Zawodowych Nr.1
  im.Powstańców Wielkopolskich

O S T R Z E S Z Ó W 6 stycznia 1989 r.

P R O G R A M

9,00-10,00 przyjęcie delegacji hufców zamiejscowych w Zespole Szkół Zawodowych Nr.1 - śniadanie Ostrzeszów,ul.gen.Sikorskiego nr.9

10,00-12,00 wyjazd autokarami na grób płk.St.Thiele w Doruchowie oraz do miejsc pamięci walk południowego odcinka Powstania Wielkopolskiego składanie wieńców

12,00-12-20 uroczysty apel przy pomniku Powstańców Wielkopolskich Zespół Szkół Zawodowych Nr.1 złożenie wieńca

12,20-13-30 okolicznościowa akademia w auli ZSZ Nr.1

13,30-14,00 zwiedzanie izby pamięci w ZSZ Nr.1

14,00-14,45 obiad dla uczestników pozamiejscowych Bursa Szkolnictwa Zawodowego ul.gen.Sikorskiego nr.19

14,45-15,15 zwiedzanie izby Powstania Wielkopolskiego w Muzeum Regionalnym - Rynek

15,15-16,00 zbiórka przed Ratuszem na Rynku przemarsz pochodu z orkiestrą złożenie wieńców na cmentarzu pod pomnikiem Powstańców Wielkopolskich oraz pod pod pomnikiem harcerskim

16,00 uroczysty kominek w harcówce Hufca przy ul.Boh.Stalingradu nr.9a zakończony wspólnym kręgiem przy pomniku harcerskim

C Z U W A J !

ZAPROSZENI
GOŚCIE HONOROWI

- syn dowódcy St.Thiela
  prof.Kazimierz Thiel z Warszawy
- syn adiutanta St.Thiela - Ignacego Wierusza
  inż.Zygmunt Wierusz z Poznania
- syn adiutanta St.Thiela - Witolda Prusiknie-
  wicza
  inż.Janusz Prusinkiewicz z Ostrzeszowa
- Powstańcy Wielkopolscy z Ostrzeszowa

BRYZA

III SZCZEP HARCERSKI
IM. POWSTAŃCÓW WIELKOPOLSKICH

WYDANIE SPECJALNE

70
LECIE
POWSTANIA
WIELKOPOLSKIEGO

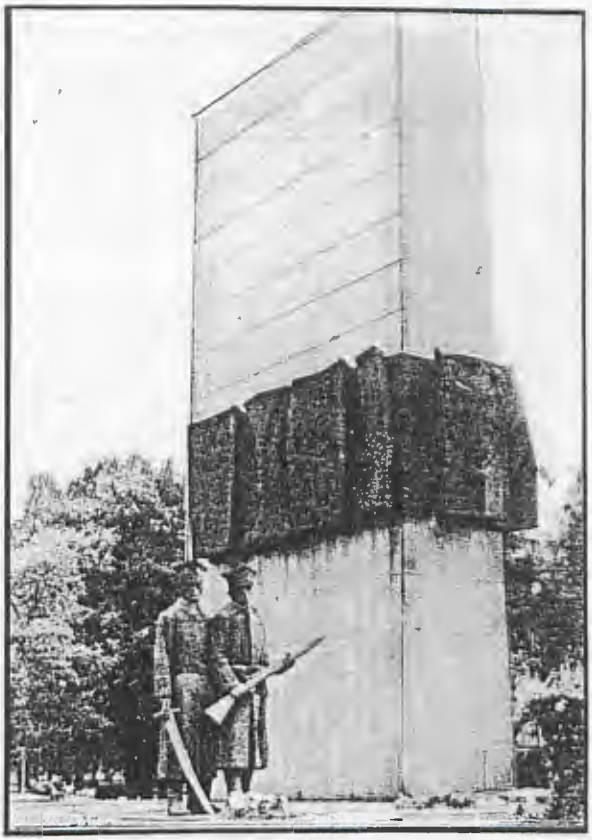

P O W S T A N C Y O S O B I E

Najbardziej wiarogodną historię powstania wielkopolskiego na ostrzeszowskiej ziemi zapisali osobiście jego uczestnicy, ochotnicy walk, bitew i starć o wyzwolenie z niewoli pruskiej. Poniżej maszynopisy lub kserokopie z oryginałów zachowanych do dzisiaj i zebranych do mojego archiwum historii ostrzeszowskiej.

ZAWIELAK CZESŁAW

Meldunek powstańca Zawielaka Czesława złożony dowódcy południowego frontu płk.Stanisławowi Thielowi podczas uroczystości na Rynku w Ostrzeszowie, w jedną z rocznic obchodzonych w latach międzywojennych.Maszynopis w identycznej treści z oryginału.

"Panie Pułkownik - Komendancie !

Dawny podkomendny Zawielak melduje posłusznie,że w styczniu 1919 r. pełniłem straż powstańca wielkopolskiego 1 komp.Ostrowskiej tu na tem miejscu, kiedy w dniu 24 stycznie 1919 r. o godz. 10-tej przed południem patrol nasz idący drogą Parzynów-Kochłowy zaalarmował strzałami karabinowemi naszą placówkę w Ropaszycach.

Zaraz też placówka nasza zmobilizowana alarmem pobiegła tam na wzgórze,gdzie wyznaczone była nasza pozycja obronna.

Niebawem okazało się,że od Kępna naciera oddział nieprzyjacielski Niemców,w sile 1 kompanii z 4 ciężkimi karabinami maszynowemi.

Już pod gęstym gradem pocisków karabinowych nieprzyjaciela zajmowaliśmy naszą pozycję.

Siła nasza półtorej sekcji bez karabinu maszynowego nie zdołała powstrzymać takiej siły nieprzyjaciela,zaroiło się przedpole od wrogów,którzy obecnością taborów i kuchni zdradzali zamiar dotarcia do Ostrzeszowa.

Przed silnem ogniem zmuszeni byliśmy cofnąć się aż pod zabudowania dworskie.

Tu postanowiliśmy wytrwać i nie ustąpić aż nadejdzie nam pomoc.Tu złożył w ofierze swoje życie śp.Leopold Kudełka,trwał w obronie do ostatniego tchu i nie wrócił już do swoich śląskich stron,świadcząc to swojem życiem o niepodległość naszych ziem. Prócz tego trzech nas było rannych,lecz nikt się nie wycofał. Blisko dwie godziny trwała wymiana strzałów zanim nadeszła pierwsza pomoc. O godzinie 12-tej nadeszły pierwsze oddziały powstańców z 1 komp.Ostrzeszowskiej,zwiezione podwodami dworskiemi z Ostrzeszowa.

O godzinie 12,15 usłyszeliśmy na prawem skrzydle naszem strzały i niebawem odczuliśmy słabnięcie natężenia ognia na naszą pozycje,widocznie nasze oddziały rozpoczęły tam działać.

Teraz poderwał nas dowódca nasz plut.Stanisław Pietrzak do ataku.Pod tę górę z radosnem okrzykiem zerwała się nasza tyraljera, w której znalazły się miejscowi ochotnicy Straży Ludowej.

Natarcie nasze jednak było przedwczesne i niedostatecznie ogniowo przygotowane,to też cofnął się nasz oddział na pozycję wyjściową.

Po właściwem ugrupowaniu ruszyliśmy ponownie do ataku,aby zatrzymać się w Kochłowach.

Niemiec uznał swoją porażkę zebrał swoich rannych i zabitych, poczem ratował się ucieczką.

Zajęte Kochłowy trzymaliśmy i tu już stworzyliśmy nową pozycję,aby bronić O s t r z e s z ó w,a za nim naszą ziemię Wielkopolską i z nią naszą powstającą najjaśniejniejszą

R z e c z y p o s p o l i t ą - P o l s k ą.

- -

PAWŁOWSKI STANISŁAW

Poniżej wyciąg z maszynopisu powstańca wielkopolskiego Pawłowskiego Stanisława z Ostrzeszowa,pt. "Ostrzeszów moje miasto" - rozdział III - "Wybuch Powstania Wielkopolskiego".

"Okoliczności wybuchu Powstania Wielkopolskiego,którego początkiem była Stolica Wielkopolski Poznań,opisała Danuta Przybysz w magazynie Ilustrowanym "TYDZIEŃ" w nr 47 z d.19.XI.1978 r.pod tyt."Poznań tamtych dni.

"Po dniu 27 grudnia 1918 r. wypadki z działalnością zbrojną Polaków w stosunku do władz zaborczych zwane odtąd jako Powstanie Wielkopolskie,przesuwały się jak w lakejdoskopie.Objęło ono prawie całą Wielkopolskę z wyjątkiem niektórych miast o które trzeba było stoczyć krwawe boje.

Ostrzeszów,jako najdalej wysunięty odcinek na południu Wielkopolski,czekały ponownie trudne zadanie utrzymanie tego strategicznego odcinka.Rada Ludowa powołuje więc wówczas kapitana Stanisława Thiele właściciela majątku z Doruchowa na dowódcę oddziałów powstańczych,później wcielonych do jednostki wojskowej jako III bon 12 p.strz.wkp. W skład tego bonu wchodzą : 10,11,12 komp,kompania karabinów maszynowych oraz kompania rekrutów.Na koszary wyznaczono 2 gmachy szkolne /stara i nowa szkoła przy ul.Gen.Sikorskiego oraz przylegający b.gmach niemieckiego sądu/.Obecnie Zesp.Szk.Zawod. pod nazwą imien.Powstańców Wkp./,Szkoła Ewangelicka,gdzie obecnie jest zlokalizowana Szkoła Rolnicza oraz na Borku w sali należącej wówczas do Niemca Hermana Jendryka /obecnie Kino Lotnik/.

Wojska niemieckie zwane Grenzschutz /Granszuc/,zająwszy Kępno,rozpoczęli działalność od strony Kępna oraz Sycowa,Międzyborza,aby zająć miasto i zagrozić m.Ostrów Wkp.III bon mimo początkowo szczupłych sił i długości frontu zdołał nietylko powstrzymać napór Niemców,ale stopniowo zajmować okoliczne wioski na południu jak Rogaszyce,Kochłowy,leśn.Dobra,Rzetnia,dalej Korzeń, dochodząc do enklawy Kliny,Torzeniec,Mechnice,na zachodzie Szklarka Myśln.Z uwagi na słabe i niedostateczne siły,Niemcy uderzyli z Sycowa i zajęli Piaszczowice,Mąkoszyce i Lipotę,ostrzeliwując z armat Kobylagórę.Celem wzmocnienia III bonu,przybyła na pomoc kompania ostrowska oraz z Pleszewa i frontalnym atakiem zdobyto wzgórze na Lipocie,z którego to wzgórza Niemcy ostrzeliwali z karabinu masz. całą dolinę i kobylagórską włącznie miasteczko.Mój udział był tylko na początku działań o m.Perzynów,Rogaszyce oraz os.Dobra.Dalszemi działaniami powstańczemi zdobyto Lipotę,Mąkoszyce,Piaszczowice,umocniono pozycję na Korzeniu,na którą Niemcy

napadli w dniu 18 lutego 1919 r. czy też 19.2. mimo,że już w dniu 16.2.1919 r. Ligę Narodów zakazała wszelkich działań na terenie Wielkopolski przeciw Polakom.W napaści tej poległo kilku polskich żołnierzy oraz zraniono ciężko Władysława Czwordona syna gospodarza z ul.Grabowskiej,zmarłego w 1977 r.Daty dokładnej nie mogę dzisiaj podać,kiedy po utworzeniu Prowianturv czy było to jeszcze w lutym lub na początku marca 1919 r. zostałem odkomendorowany do pracy w kancelarii Prowianturv.Szefem Prowianturv był wówczas plutonowy,później sierżant Walery Stawski.Prowiantura służyła zaopatrzeniem kompanii III baonu w żywność oraz papierosy.Dowództwo Okręgu Generalnego V w skrócie DOG Poznań utworzyło podległą sobie Jednostkę Samodzielną Szkołę Karabinów Maszynowych przy ul.Grunwaldzkiej.Na moją prośbę zostałem skierowany do tej jednostki, a było to na początku maja 1919 r.Jednostka ta w styczniu 1920 r. przeniesiona została do obozu ćwiczebnego Biedrusko.Po przeszkoleniu zostałem awansowany najpierw na st.szereg. a przed zlikwidowaniem w m-cu czerwcu tego samego roku na kaprala.Jednostka została rozwiązana a pozostali oficerowie i podoficerowie przydzieleni do poszczególnych pułków wielkopolskich.Ja zostałem przeniesiony do 60 pp.do Ostrowa Wkp.,by po kilku dniach po przeglądzie /nie pamiętam dziś jego nazwiska/ zostałem wcielony do kompanii marszowej, z którą skierowano nas do baonu zapasowego 70 pp. w Pleszewie,dla uzupełnienia strat na froncie wschodnim."

- -

Golus Władysław

Golus Władysław

Działacz ruchu wyzwoleńczego w czasie pruskiego zaboru,

powstaniec wielkopolski,

społecznik i historyk,

założyciel Chóru Męskiego "Dzwon".

Na terenie ziemi ostrzeszowskiej rozpoczął swoją patriotyczną działalność już w czasie zaboru pruskiego. Od 1907 r. prowadził tajne nauczanie języka polskiego. O Jego społecznym zaangażowaniu w ruchu niepodległości Polski, napisano wiele publikacji książkowych, a wśród nich :

- Antoni Dzubiński - "Udział społeczeństwa ziemi kaliskiej w powstaniu wielkopolskim 1918-1919" /1978 r./,
- Władysław Graf - "Wojskowa konspiracja AK 1940-1944" część 1 str.20-22 /1994 r./,
- Marek Rezler - "Powstańcy wielkopolscy z ziemi ostrzeszowskiej" /2001 r./,
- Władysław Graf - "Zasłużeni dla miasta i regionu" część 2 str.40-45 /2002 r./.

Najbardziej wiarogodną biografię patrioty Władysława Golusa będzie jego autorstwa relacja, którą w całości poniżej podaję :

Działalność Władysława Golusa można podzielić na 5 okresów :

1/ w czasie zaboru pruskiego,
2/ w czasie powstania wielkopolskiego,
3/ w okresie międzywojennym,
4/ podczas okupacji hitlerowskiej,
5/ po wyzwoleniu w 1945 roku.

W czasie zaboru pruskiego :

W ostatnich latach zaboru pruskiego działał w młodzieżowych organizacjach katolickich,W tym środowisku - konspiracyjnie brał udział w nauczaniu polskiego języka,zakazanego przez Prusaków podczas nauki w szkołach,szczególnie nauki religii.W tej sytuacji podjął akcję sprzeciwu wobec zaborcy.W tej akcji ułatwiło mu zatrudnienie w kancelarii polskiego adwokata Radziszewskiego, gdzie podjął pracę,a raczej praktykę pracownika w administracji publicznej.

Kiedy wybuchła I wojna światowa w 1914 roku,z uwagi na swoje już inwalidztwo spowodowane złamaniem kości udowej,nie powołano go do służby w pruskim wojsku.Ta okoliczność ułatwiła mu podjęcie działalności przygotowywania Polaków do odzyskania niepodległości,poprzez organizowanie powstania wielkopolskiego.

W czasie powstania wielkopolskiego :

Jako patriota polski,włączył się do udziału w powstaniu wielkopolskim.Uczestniczył w rozbrajaniu Niemców.Podczas powstania brał udział w organizowaniu polskiej administracji w mieście. Został powołany na stanowisko sekretarza miejskiego,a później sekretarza Wydziału Powiatowego w Ostrzeszowie.Nie mogąc walczyć z karabinem w ręku,walczył o jaknajszybsze obsadzenie władzy administracyjnej na szczeblach miasta i powiatu.

Po drugiej wojnie światowej,za udział w powstaniu wielkopolskim został mianowany do stopnie podporucznika i odznaczony Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym.

W okresie międzywojennym :

Kiedy po I wojnie światowej Ostrzeszów znalazł się w południowej Wielkopolsce - Władysław Golus został powołany na asystenta,a później na sekretarza Magistratu Miasta Ostrzeszowa. Funkcję tę sprawował w latach 1921 - 1928.Jego doświadczenie jako pracownika i urzędnika w administracji zostało zauważone i docenione przez władze powiatu ostrzeszowskiego.W 1929 roku powołano go na stanowisko Sekretarza Wydziału Powiatowego.

Po likwidacji powiatu ostrzeszowskiego dnia 1 kwietnia 1932 roku oraz wcieleniu do powiatu kępińskiego,Władysławowi Golusowi powierzono funkcję inspektora samorządowego w Kępnie,którą sprawował przez ponad 7 lat,t.j.do wybuchu II wojny światowej.

Odnosząc się do okresu międzywojennego,był zaangażowany w pracach społecznych i kulturalnych,jako :

- założyciel świeckiego Chóru Męskiego "Dzwon" dnia 20 lipca 1921 r., pełniąc funkcję prezesa w latach 1923 - 1928.
- Reżyser amatorskich sztuk teatralnych.

W 1932 roku wraz z rodziną wyprowadził się z Ostrzeszowa do Kępna,miejsce swojej pracy.Nie rozstawał się z Ostrzeszowem,czego dowodem jest fakt urządzenia w dniach 12-15 sierpnia 1934 roku Regionalnej Wystawy Rolniczo-Przemysłowej Powiatu Kępińskiego w Ostrzeszowie,której był współorganizatorem.

Podczas okupacji hitlerowskiej :

W tym podrozdziale podaję relację kronikarską Władysława Golusa,udostępnioną przez członków jego rodziny - ze zbiorów p.Józefa Michlika,b.dyrektora Liceum w Ostrzeszowie.

"Po napaści niemieckiego agresora na ziemie polskie wraz z rodziną musiał uchodzić w głąb kraju,udając się na wschód.Po czterech

tygodniach powrócił do Kępna,gdzie został czasowo aresztowany przez policję niemiecką,a następnie wysiedlony z Kępna. Wtedy zamieszkał u rodziny w Ostrzeszowie.Zajął się organizowaniem pomocy swoim kolegom powstańcom wielkopolskim oraz jeńcom wojennym obozu ostrzeszowskiego.

W styczniu 1940 roku wszedł w skład trójki organizatorów konspiracji politycznej w Związku Walki Zbrojnej /ZWZ/ ośrodka w Ostrzeszowie,razem z Pawłem Korinthem i Teofilem Grafem.Zaprzysiężony przez delegata Okręgu Poznańskiego Edwarda Serwańskiego przyjął pseudonim "Janusz",a po"wsypie" kępińskiej - pseudonim "Wilie".

W maju 1944 roku został aresztowany przez Gestapo i był więziony w obozie w Łodzi,aż do wyzwolenia.Podczas ewakuacji obozu w styczniu 1945 roku uratował się udaną ucieczką..

Po wyzwoleniu w 1945 roku :

Po wyzwoleniu Ostrzeszowa dnia 21 stycznia,powrócił do naszego miasta i podjął pracę jako inspektor samorządowy Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Kępnie.W 1950 roku był inspiratorem i organizatorem wystawy dorobku przemysłu i rzemiosła powiatu kępińskiego,pełniąc funkcję komisarza wystawy.

Do czasu przejścia na emeryturę w 1958 roku,pracował jako :

- kierownik Wydziału Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Prezydium Pow.Rady Narodowej w Ostrzeszowie / 1955-1958/,
- członek Zarządu Zrzeszenia Prywatnych Właścicieli Nieruchomości w Ostrzeszowie,
- pracownik umysłowy w Banku Spółdzielczym w Ostrzeszowie,
- członek Rady Szpitala w Ostrzeszowie,
- członek Rady Spółdzielni Mleczarskiej w Ostrzeszowie.

Jako regionalista w 1946 roku reaktywował Chór Męski "Dzwon", obejmując prezesurę w latach 1957-1959.W 1961 roku zorganizował

Izbę Pamiątek Historii Ostrzeszowa,które dała początek Muzeum Regionalnego im.Władysław Golusa w Ostrzeszowie,dzisiaj mieszczącego się w Ratuszu Miejskim.

W 1961 roku był współzałożycielem Towarzystwa Przyjaciół Ostrzeszowa,później przemianowanego na Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Ostrzeszowskiej /TPZO/.Przez pierwsze pięć lat był jego prezesem,kierownikiem i kustoszem,eksponując tu również czasy powstania wielkopolskiego.

G R U S Z K A ROCH

W raporcie powstańca wielkopolskiego Rocha Gruszki z Ostrzeszowa adresowanego w 1968 roku do ówczesnego ZBoWiD Zarządu Oddziału Powiatowego w Ostrzeszowie,na okoliczność 50-lecia Powstania Wielkopolskiego 1918/19 m.in.czytamy :

".....Grzmią i biją na alarm surmy bojowe.Wybuch powstania w Poznaniu zastał Ostrzeszów przygotowany.Do wsparcia walki gotuje się także Grabów i Mikstat. Rady Robotniczo-Żołnierskie przekazują władzę w ręce powołanej Powiatowej Rady Ludowej.Ostrów przystępuje do powstania 31 grudnia 1918 r. Czołówki Rady Robotniczo-Żołnierskiej podkradają się poprzez okoliczne wsie do przedmieści Kępna a na zachodzie do wsi Ligota za Kobylegórą.Powiatowa Rada Ludowa ogłasza dnia 6 stycznia 1919 r. przyłączenie powiatu ostrzeszowskiego do powstania.Trudności organizacyjne nie pozwalają

zrazu wykorzystać wybitnie ofenzywnego nastawienia ducha powstańców tak dalece, by móc się pokwapić o czynne wystąpienie i ponownym rzutem oswobodzić tę część powiatu na zachód i południe oraz sąsiedniego powiatu kępińskiego, na których to terenach zadomowiły się oddziały Grenzschutzu. Ku takiemu wystąpieniu brakło początkowo dostatecznej siły a nadto nieodzownego sprzętu wojennego. Dla tego też skoncentrowano wysiłki dla obrony i utrzymania w ręku tych miejscowości i tych objektów, które ze względów wojskowych i z uwagi na rozwój wydarzeń należało ochronić. Stąd też obsada frontu od lasów Antonińskich poprzez Szklarkę-Myślniewską, Kobylagórę, Parzynów, Rogaszyce, Tokarzew była jeszcze bardzo luźna. Umocnienie tej linii frontu nastąpiło już w kilka dni później, a pozwolił na to stały entuzjastyczny napływ ochotników. Ruch powstańczy potężnieje z godziny na godzinę. Dowództwo powstania powstaje równolegle w dniu 6 stycznia 1919 r. Powstają Kolumny Czerwonego Krzyża. W Ostrzeszowie powstaje szpital polowy. Jak błyskawicznie owładnął Wielkopolskę ruch powstańczy świadczy fakt, że już 8 stycznia 1919 r. linia frontu Wielkopolskiego biegnie na południe od Torunia, poprzez Kcynię, Rogoźno, Wronki, Pniewy, Nowy-Tomyśl, Wolsztyn, Śmigiel, Kobylin do Ostrzeszowa.

W dniu tym podążają na pomoc Ostrzeszowu powstańcy Pleszewa. Do potyczki z Grenzschutzem dochodzi 11 stycznia 1919 r. pod Kobylagórą. Tam też zwycięsko rozprawili się Pleszewiacy z napadem Grenzschutzu. Następnego dnia odparto pociąg pancerny zdążający ku Ostrzeszowi z Kępna. Odtąd codziennie toczą się zwycięskie boje na całej linii frontu do Czarnegolasu poprzez Zmysłonę - Parzynowską - Parzynów - Rzetnię - Turze - Myjomnice - Ostrowiec - Kierzno - Nawrotów - Teklinów do Mirkowa. Boje na ziemi Ostrzeszowskiej skrzętnie notują komunikaty Sztabu Generalnego Wojsk Polskich z lat 1918-1920."

4

W A L K A W L I G O C I E

w dniu 15 stycznia 1919 r.

Wielkie wydarzenia polityczne są zawsze skomplikowane. Tylko na pozór wydają się one proste. Na przykład sam wybuch powstania wielkopolskiego w dniu 27 grudnia 1918 roku należy uważać za zupełnie przypadkowy. Zatem w wszystkich wielkich wydarzeń historycznych panuje konieczność i uzupełniająca ją przypadkowość. Ludzie sami tworzą sobie własną historię.

Wiele najrozmaitszych przyczyn złożyło się na fakt, że lud wielkopolski odniósł wspaniałe zwycięstwo w powstaniu wielkopolskim. Przyczyny te możemy podzielić na dwa rodzaje : zewnętrzne i wewnętrzne.

Już w 1908 r. zaistniały napięcia międzynarodowe w Europie. Spodziewano się z roku na rok wybuchu wojny. Napięcie systematycznie wzrastało. Przyczyną tegoż był drapieżny imperializm jaki reprezentowały Niemcy cesarza Wilhelma.

Wybuch I-szej wojny światowej po raz pierwszy postawił w przeciwnych obozach państwa rozbiorowe Polski /tzn. Niemcy i Rosję/. Była to pierwsza pomyślna okoliczność historyczna dla narodu polskiego i jego walki o wyzwolenie. Tak też stało się faktem, że wojna między państwami rozbiorowymi musiała wysunąć w polityce międzynarodowej sprawę niepodległości Polski.

Walki chłopów wielkopolskich o ziemię z pruską Komisją Kolonizacyjną i ustawodawstwem rządu budziło wśród mas chłopskich nienawiść do zaborców i państwa niemieckiego. Tylko zdobycie niepodległości mogło zabezpieczyć i uratować ziemię posiadaną przez chłopów i to było między innymi przyczyną żywiołowego poparcia przez masy ludowe walki zbrojnej o niepodległość.

Kiedy w grudniu 1918 r. padły pierwsze strzały na ulicach Poznania rozprzestrzeniając się potem na całą Wielkopolskę, wszyscy jej mieszkańcy zjednoczyli swoje siły w walce, która każdemu miała przynieść nowe lepsze dni.

Zgromadzone przy wielkiej ofiarności społeczeństwa środki finansowe pozwoliły zorganizować i utrzymać armię wielkopolską i straż ludową w latach 1918/19.

Rady Robotnicze i Żołnierskie odegrały wielką rolę w przejmowaniu władzy i przygotowaniu aktu oderwania Wielkopolski od państwa niemieckiego.

Ofiarność materialna społeczeństwa wielkopolskiego na rzecz powstania i tworzącej się armii była wielka. Wieś chętnie zaopatrywała w artykuły żywnościowe oddziały powstańcze oraz kuchnie polowe oddziałów zorganizowanych armii.

Fala ta objęła również obszary powiatów ostrzeszowskiego i kępińskiego.

W dniu 6 stycznia 1919 roku rozwiązano istniejącą w Ostrzeszowie Radę Żołnierską, a Rada Ludowa pod przewodnictwem Józefa Wężyka z Rogaszyc oficjalnie wypowiada się za przyłączeniem do powstania. Na odpowiedzialne stanowisko organizatora i komendanta przyszłych kadr powstańczych powołuje ona Stanisława Thiela z Doruchowa.

Garną się do szeregów przede wszystkim b.wojskowi z warstw robotniczych i mieszczańskich bez różnicy wieku i przekonań politycznych. Garnie się pod sztandary powstańcze młodzież nie znająca dotąd twardej i odpowiedzialnej służby wojskowej. Z młodzieży tej wyrośli po należytym przeszkoleniu tędzy żołnierze, nie ustępując w przyszłych bojach wiarusom, w nich zaprawionym.

Wspólny im wszystkim przyświecał cel: służenia sprawie ~~służenia~~ niepodległej Polsce.

W dniu 14 stycznia 1919 r., więc po upływie 8 dni powstania, na naszym odcinku wyrażała się zorganizowana siła powstańców cyfrą w Ostrzeszowie circa 1oo ludzi, w Mikstacie ca 7o, a w Grabowie ca 6o bagnetów.

Siły te rozmieszczono w celu osłony Ostrzeszowa a tym samym Ostrowa w następujących miejscowościach:

w Szklarce z wylotem na Antonin	3 sekcje
w Kobylagórze	2 "
w Parzynowie i Rogaszycach	2 "
w Tokarzewie	2 "

Doruchowa strzegła Straż Ludowa. Oddziały Mikstacki i Grabowski znajdowały się w swych siedzibach.

Przy pomocy kompanii pleszewskiej,wspartej oddziałami z Ostrowa i Skalmierzyc, stoczona została w dniu 15 stycznia 1919r. jedna z większych zwycięskich potyczek pod Ligotą. Potyczka ta uwieńczona została pięknym sukcesem. Przy małych stosunkowych stratach własnych, wynikiem zwycięstwa pod Ligotą była liczna zdobycz w jeńcach i przejęcia między innymi 5 lekkich kulomiotów, przy czym Niemcy ponieśli krwawe straty w rannych i zabitych. Z oddziałów odcinka ostrzeszowskiego w potyczce tej wzięły udział jednostki kompanii Grabowskiej.

Po rozprawie pod Ligotą zajęto odcinek Rogaszyce poprzez Parzynów do Kobylagóry. Tak więc linię frontu wytyczono od Młynika - Czarnylas - Szklarka Myśl. - Dąbrowę - Kobylagóra- Parzynów - Rogaszyce - Królewskie - Tokarzew - Doruchów, a w wyniku dalszych walk po 9 lutego 1919 r. nasze placówki ostrzeszowskie zajmują linię Parzynów - Kochłowy - Dobra - Mikorzyn - Mechnice - Jutrków - Lubczyna.

Jak toczyły się dalsze walki z Grenzschutzem, można by bardzo długo opowiadać, a nie dzisiaj na to pora.

Powstańcom wielkopolskim, którzy znajdują się dzisiaj jeszcze wśród nas żywi walki te są dobrze znane.

Opracował: Roch Gruszka

Ostrzeszów,dnia 15 stycznia 1972 r.

KEMPA FRANCISZEK

Jednym wśród bardzo wielu powstańców wielkopolskich zapisał swoją kartę historyczną Franciszek Kempa z Ostrzeszowa ur. dnia 6 września 1900 roku. W latach 1913 - 1914 pracował w zawodzie ślusarsko-mechanicznym w fabryce zbrojeniowej Zakładów Metalurgicznych w Essen /Niemcy/.Nie brał udziału w I wojnie światowej z powodu inwalidztwa.Kiedy wybuchło powstanie wielkopolskie,wstąpił ochotniczo dnia 8 stycznia 1919 roku do oddziału Michała Jerchela.Walczył z bronią w ręku pod Ligotą i Kobylą Górą.

Dnia 13 stycznia 1919 roku został odkomendorowany do konwoju jeńców niemieckich do obozu jenieckiego w Szczypiornie pod Kaliszem.Następnego dnia 14 stycznia otrzymał przeniesienie do Baonu Pogranicznego,z przydziałem do 8-mej kompanii koźmińskiej,dowodzonej przez ppor.Lorkiewicza.W tej kompanii toczył walki pod Rawiczem,Słupią i Miejską Górką.Podczas bitwy pod Rawiczem został ranny w szyję.Był leczony w szpitalu wojskowym nr 17a w Poznaniu,a następnie w Ostrowie Wlkp.

Po wyleczeniu rany otrzymał przydział do 4-tej kompanii koźmińskiej dowodzonej przez ppor.Rosochowicza,z przydziałem do III plutonu dowódcy Wujka.

Po zakończeniu powstania wielkopolskiego ochotniczo pozostał w wojsku polskim w 69 pp.Strzelców Wielkopolskich. Dnia 29 listopada 1921 roku został oficjalnie zdemobilizowany.

Od 1923 roku podjął pracę w Państwowej Fabryce Związków Azotowych w Chorzowie, pracując tam przez 42 lata do 1965 r.

Związków z powstaniem wielkopolskim nie zerwał, czego dowodem jest fakt, że w 1929 roku był współorganizatorem Związku Powstańców Wielkopolskich, przyjmując obowiązki prezesa Koła w Michałkowicach oraz członka Zarządu Okręgu Śląskiego w Katowicach.

Z chwilą wybuchu II wojny światowej zabezpieczył przed Niemcami archiwalia Koła Powstańców Wielkopolskich i sztandar koła w Michałkowicach, które przekazał po zakończeniu wojny miejscowemu Kołu ZBoWiD.

Oddzielną kartę zapisał z czasów okupacji hitlerowskiej. Należał do Ruchu Oporu, brał udział w sabotażu w Zakładach Azotowych, niósł pomoc przymusowym robotnikom z ZSRR.

Dnia 22 października 1941 roku został aresztowany przez Gestapo za sabotaż i osadzony w obozie koncentracyjnym w Auschwitz. Po przesłuchaniach i biciu - z powodu braku dostatecznych dowodów został zwolniony 8 listopada 1941 roku.

Po II wojnie światowej nadal pracował w Zakładach Azotowych w Chorzowie otrzymując zawodowe awanse aż do starszego ekonomisty.

Z 1967 roku powrócił do rodzinnego Ostrzeszowa. Był członkiem Zarządu i jednocześnie przewodniczącym Komisji Historycznej Koła ZBoWiD w Ostrzeszowie.

Za pracę zawodową i społeczną, otrzymał wiele odznaczeń państwowych i resortowych, wśród tych :

- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski,
- Wielkopolski Krzyż Powstańczy,
- Medal Zwycięstwa i Wolności,

PIEŚNI POWSTAŃCZE

Powstańcom towarzyszyły piosenki żołnierskie,które dodawały odwagi do walki z wrogiem.W archiwaliach Koła Kombatantów w Ostrzeszowie zachował się maszynopis nieznanego autora z dnia 16 czerwca 1968 roku pt."Ku sławie powstańców wielkopolskich sprzed 50 laty",którego treść poniżej podaję :

"Maszerują chłopcy,maszerują ....." śpiewali wszyscy,kiedy poczęły się rwać pęta niewoli.Pieśń towarzyszyła narodowi w dniach chwały i gorzkich chwilach klęski.Pieśń budziła wolę walki aż do zwycięstwa.Wiele pieśni żołnierskich śpiewali powstańcy wielkopolscy - ostrzeszowscy w okresie Powstania Wielkopolskiego 1918/19.Pieśń żołnierska stała się cząstką historii i własnością wszystkich Polaków.

Tysiące pieśni naszych walecznych przodków zostało zapomnianych,zaginęły z tymi,którzy je śpiewali.Już wojowie Jagiełły szli w bój przeciw Krzyżakom śpiewając : "Bogarodzice..."

Do naszych czasów przetrwało wiele piosenek śpiewanych w czasie niewoli.Podjęła je brać powstańcza w okresie Powstania Wielkopolskiego,śpiewając : "Idzie żołnierz borem lasem,przymierając z głodu czasem..."

Albo : "Raz kompania szła ulicą,raz,dwa,trzy,nocka ciemna gwiazdy świecą,raz,dwa,trzy..."

Brać powstańcza raczyła się też piosenką :

"A kto chce rozkoszy użyć,niech do wojska idzie służyć..."

Dobierano przeważnie gotowe melodie znanych piosenek żołnierskich z czasów dawnych powstań narodowych a harminijka ustna,akordeon lub gitara były najczęściej używanym instrumentem żołnierzy. Śpiewane utwory wzbudzały najgłębsze uczucie umiłowania Ojczyzny i krzesały wolę walki wyzwoleńczej.Gdy zmęczone trudami walk

z (renzechutzem ten) powstrzeza szła na zasłużony wypoczynek, osładzały sobie dolę żołnierski piosenką :

"Wojenko,wojenko,cóżeś ty za pani,że za tobą idą,że za tobą idą chłopcy malowani ..."

Z tęsknoty za dziewoją śpiewano :

"Koszwiatek pąki białych róż,wróć Jasieńku z tej wojenki już,wróć ucałuj jak za dawnych lat,dam ci za to różę najpiękniejszy kwiat ..."

I po wypoczynku szedł żołnierz - powstaniec znowu w bój,żegnał się piosenką :

"Bywaj dziewcze zdrowe,ojczyzna mnie woła,idę za kraj walczyć,wróć podków koła ..."

"Kiedym jechał od dziewczyńki,brzęczały mi podkóweczki,siwe oczka płakały ..."

A gdy wróci światu kul i grzmotu dzień zapragnęła się broń powstańcza do odparcia wroga,z ust bojowników unosiła się pieśń pobudki :

"Choć burza huczy w koło nas,do góry wzniesmy skroń,nie straszny dla nas burzy czas,bo silną przecież mamy dłoń..."

Osładzał sobie dolę powstaniec taką też piosenką :

"Ksiądz mi zakazywał,żeśmy nie grzeszyli w niedzielę,w niedzielę,bo kościółek pusty chłopców w zarzuty niewiele..."

I w chwili ciszy echo niosło pieśń dziewoji :

"Którędy Jasiu,którędy Jasiu pojedziesz,czy przez olszynkę, czy przez choinkę,czy przez wieś..."

Gdzieś powstaniec w tęsknocie za domem nucił smętnie :

"Łączko,łączko,łączko zielona,któż cię będzie łączko kosił jak ja biedne szablę nosił ..."

Gdy przez wieś ciągnęły szeregi powstańcze, szczere serce dziewczęt nuciły :

"Ej dziewczyno, ej nieboże, jakieś wojsko idzie tropem..."

Czyli żołnierze w bój z marszem książęcym, śpiewali :

"Niechaj wesoło zabrzmi nam echo, niechaj uderzy tarabany, niech wie świat cały, z jaką uciechą idziem przeciw wodzu naszy kochany..."

A kiedy trzeba było wywalczyć dostęp do polskiego morza, uczucie patriotyczne unoszą pieśni :

"Marynarz tęskni lecz zawsze skrycie, za ukochaną, za domem swym, za polskie morze oddał by życie, tle polski pragnie tylko żyć ...

lub : "Wolność słońce pieści lazur, łódź nasza płynie w świetle dni, z okrętu dumnie polska flaga, uśmiecha się do złotych fal..."

Rozrywki żołnierskie obfitowały w takie piosenki, jak :

"Nie chodź Marysiu do lasu....." lub : "O mój rozmarynie rozwijaj się...."przeplatane zawołaniem do boju "Bóżnij "elenty bóg się rodzi ....." oraz "Przytuli ułani do okienka" i wreszcie "Tam na błoniu brzyszczy kwiecie....."

Najpiękniejszą chwilę piosenki, szerego piechuri powstańcze śpiewa :

"Nie noszą lampasów, lecz szary ich strój, nie noszą ni srebra, ni złota, lecz w pierwszym szeregu polnie na bój piechota, ta szara piechota ....."

W czasie walk powstańczych w styczniu 1863 r. uczestnik walk Henryk Praski komponuje na modłę "Jak to na wojence bywało" piosenkę powstańca ostrzeszowskiego:

"Pleszewiacy-Gostrowiacy-Sikstaczacy-Grabowiacy, wspólnie spięci z Ostrzeszowem otoczyli Prenzchutz korem. Lod lipca, ich natarli to Sycowe ich wyparli....."

Razem w 10-ciu dwuwierszach, które rozbrzmiewają na całym froncie ostrzeszowsko-kępińskim, kończy się one następującą treścią :

"A gdy który padnie w boju, zaśpiewamy mu pospołu,

Śpij Kolego w ciemnym grobie, niech się Polska przyśni Tobie !"

Mnóstwo takich czy innych piosenek żołnierskich, które z bohaterską prawdą śpiewali powstańcy można zamknąć pieśnią :

"Wszystko co nasze Polsce oddamy, w niej tylko życie,

dla niej nam żyć....."

Towarzysze broni - bracia powstańcy - to dla Was wspominam śpiewane przez Was piosenki żołnierskie, byście Waszym dzieciom i wnukom przypomnieli wziętczne ich melodie. Brać powstańcze sprzed 50 laty śpiewają te piosenki niosące wielki ładunek miłości Ojczyzny.

Ich wiązanka tych pieśni rozbrzmiewa nadal pod naszymi strzechami w hołdzie dla tych, którzy w tym zwycięskim zrywie wyzwoleńczym oddali swoje drogie życie dla Ojczyzny".

Z A K O Ń C Z E N I E CZĘŚCI 3

W zeszycie nr 1 W dotychczas
"Powstanie Wielkopolskiego
na Ziemi Ostrzeszowskiej",
w zakończeniu podałem, że w 3-ciej
części kończę temat.
Jednak sprostować ten zapis muszę,
powiem będą aż 4 części ze względu
na zbyt obfity materiał uzyskany
podczas pisania o Powstaniu
Wielkopolskim.
Dlatego w tym zeszycie jako części 3
zapowiadam dalszą treść w następnej
4-tej części w zeszycie nr 1 W.

Władysław Par

ŹRÓDŁA I MATERIAŁY :

- Zygmunt Wieliczko - "Od Krosny po Rawicz",
- Antoni Szubiński - "Udział społeczeństwa Ziemi Ostrzeszowskiej w Powstaniu Wielkopolskim 1918/19",
- "Gazeta Ostrzeszowska" - rocznik 1928,
- Jerek Kezler - "Powstańcy Ziemi Ostrzeszowskiej tom 1 ",
- Jerek Kezler - "Powstańcy Ziemi Ostrzeszowskiej tom 2 ",
- Marian Olszewski - "Powstanie Wielkopolskie 1918-1919",
- Władysław Graf - "Nikt im iść nie kazał".

Fotografie : Stanisław Kempa Ostrzeszów,
Władysław Graf Ostrzeszów,
Kazimiera Kapiernik - Ostrzeszów,
Muzeum Regionalne im.Władysława Golusa Ostrzeszów.

Archiwalia : Władysław Graf Ostrzeszów,
Zespół Szkół Nr 1 Ostrzeszów,
Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych Koło Ostrzeszów,
Muzeum Regionalne im.Władysława Golusa Ostrzeszów.

108

Z CYKLU: ZESZYTY OSTRZESZOWSKIE

2009